

TASARI, EMEĞİ KÖLELEŐTİRMENİN SON ADIMIDIR

Yrd. Doç. Dr. Ahmet Alpay Dikmen
e-posta: dikmen@politiics.ankara.edu.tr

Kamu yönetimi temel kanunu tasarısı Meclis'te görüşülmeye başlandı. Ne CHP'nin muhalefeti ne de sendikaların eylemleri Meclis çoğunluğunu elinde bulunduran AKP Hükümetinin tasarımı yasalastırmasının önünde ciddi bir engel teşkil edebiliyor.

Tasarıya ilişkin çok şey yazıldı. "Uluslar arası idare kuruluşları tarafından Türkiye'ye dayatılmaktadır; sermaye tarafından hazırlanmıştır; devleti yok etmenin aracıdır; yerelleşme adı altında üniter devlet ortadan kaldırılmaktadır; özelleştirmeye ve siyasi kadrolaşmaya yol açacaktır vb..." Bunların hemen hepsi doğru saptamalar. Ancak ben bu yazıda yasa tasarısını görece daha az üzerinde durulmuş bir çerçeveden değerlendirmek istiyorum, daha meslek içi bir çerçeveden: Yönetim anlayışları, iş örgütlenmeleri ve emek süreçleri... Nedenini de hemen belirteyim. Tasarısı önümüzdeki günlerde büyük olasılıkla yasalasacak ve belli ölçülerde de yeni bir devlet örgütlenmesi modeli ortaya çıkartacak. Yasayı bu model çerçevesinde ve kapitalist emek süreçlerinin kamuya yansımaları şeklinde değerlendirmenin bizlere daha geniş bir perspektif sağlayacağına, daha yeni mücadele alanlarını ve örgütlenme biçimlerini işaret edeceğine inanıyorum.

Kanımcı sosyal devleti hep savunmalıyız, çünkü halkın acısını hafifletici etki sağlamaktadır. Ama bir miktar bunun ötesini hedeflemeliyiz, daha adil, eşitlikçi bir dünya arzulamalıyız. Bunu gerçekleştirebilmek için de bize şu an yaşadıklarımızı dayatan dinamikleri doğru tahlil etmeliyiz; yani kapitalist iş örgütlenmesi modellerini iyi bilmeliyiz. Çünkü emek-sermaye çelişkinin en güçlü tezahürü orada gerçekleşmektedir. Kamu yönetimi temel kanunu tasarısı da bu tezahürün iyice netleştiği bir çerçeveyi sunmaktadır, bizlere.

Kamu yönetimi temel kanunu tasarısı, 1980'lerden sonra dünyaya egemen olan bir istihdam politikası ve sermaye birimi modeli üzerine oturdu: Küresel üretim modeli. Tasarı bu modelin kamu yönetimindeki karşılığı olarak ortaya çıkmıştır. Hep tartışıldığının aksine kamu yönetimi ve özel sektörün iş yapma biçimleri birbirinden tamamen ayrı, biri diğere alternatif değildir. 1930'lardan sonra ortaya çıkmış ve devleti görece ayrıcalıklı bir pozisyona yükseltmiş bulunan refah devletlerinde de böyledir, günümüzde de. Refah devletleri dönemi olarak görebileğimiz 1945-1975 dönemi bir yandan insanlığa güzel bir 30 yıl bahşetmiş, diğere yandan da Fordist üretim tarzının içerisinde bulunduğu çıkmazları aşmak için gerekli ortamı hazırlamıştır.

Fordizmin paradoksu montaj hattından kaynaklanmaktaydı ve Fordist üretim sistemi altında yığın üretim ve yığın tüketim dengesini kurmanız gerekmekteydi. Aksi takdirde sistem krize giriyordu. Bu nedendir ki sistem tüketim toplumunu kurmak, işsizliği yok etmek, hatta işsizlik sigortaları yoluyla işsizleri bile tüketiciler grubuna katmak zorunda kalmıştır. Yani refah devletleri ve Fordist üretimin paradoksları arasında nedensel bir bağlantı vardır. Bu sistemde, devlet istihdam politikası da çok önemli bir işlev görmekteydi. Bir taraftan sistemin krizlere düşmemesi için bir subap işlevi görürken diğere taraftan da istihdam politikaları açısından güvenceli, düzgün bir emeklilik sistemiyle desteklenen bir yapı örgütleyerek örnek teşkil etmekte, özel sektörü de bu örneğe yönlendirmeye çalışmaktadır. Kanımcı, şu soru çok

anlamlıdır, “neden sosyal sigortalar kurumu 1980’lere kadar önemli ve en az emekli sandığı kadar güçlü bir kurum olmuş da 1980’lerden itibaren öncelikle SSK, şimdilerde de emekli sandığı bir gerileme sürecine girmiş ve iflasın eşiğine gelmiştir?” ya da “esnek istihdam modeli tartışmaları neden 1980’li yıllardan sonra bu kadar önem kazanmaya başlamıştır?” Bu sorunun yanıtı açıktır, sistem küresel üretim sistemleri olarak adlandırabileceğimiz yeni bir üretim modelini örgütlemiş ve bu yolla Fordizmin paradokslarını (fabrikalarla birlikte) çevre ülkelerine ihraç etmiştir. Yani üretim genellikle az gelişmiş ülkeler üzerinden yapılmakta, üretimden kaynaklanan riskleri de artık az gelişmiş ülkeler üstlenmek zorunda kalmaktadır. Bu yeni model yeni bir istihdam sistemini de ortaya çıkartmaktadır: Esnek istihdam. Bir zamanlar Fordizmi eleştiren hemen herkesin düşü olan esnek istihdam, bugün emekçilerin kabusudur. Çünkü günde 12-13 saat, iş güvencesinden yoksun, sendikasız çalışma esnek istihdamın ta kendisidir. Bileşik kaplar yasası gereği, özel sektörde esnek istihdam varsa kamuda güvenceli, sendikalı, emeklilik sisteminin tıkr tıkr işlediği bir istihdam modeli de olmaz... Öyleyse, sistemin önünde bir tehdit oluşturan güvenceli istihdam modellerini kamu yönetiminden de kaldırmak gerekmektedir. Kamu yönetimi temel kanunu tasarısı da temelde bunu gerçekleştirmeye yöneliktir. Ancak, unutulmalıdır ki kamu denildiğinde başka bir şey daha akıllara gelmektedir, siyasi kadrolaşma. Kanımca kamu yönetimi reformu hem esnek istihdamın yerleşmesine hem de AKP’nin siyasi kadrolaşmasına olanak sağlayarak, bir taşla iki kuş vurmaya çalışacaktır.

AKP iktidarı, kamu yönetimi reformu aracılığıyla benzer siyasi eğilimli iktidarların hiçbirisine daha önce nasip olmayan bir olanağa kavuşmuştur. Yerelleşme, kamu sisteminde verimlilik etkililik, performans değerlendirmesi, norm kadro, yönetim vb. kavramlar çerçevesinde örgütlenen model, AKP hükümetinin yeni rant dağıtma araçlarını örgütlemektedir. 1998’den sonra Türkiye’de devlete yönelik politikalar bir tür “yeniden düzenleme” çerçevesine oturtulmakta, AKP hükümeti de bu yeniden düzenleme sürecini bir şenlik havasında, uluslar arası idare kuruluşları ile de ters düşmeden kendi avantajına çevirmeye çalışmaktadır. Kamu personel sisteminde temel olan kamusal istihdam ve liyakat sistemi ortadan kaldırılmaya, yerine sözleşme temelli istihdam modelleri konulmaya çalışılmaktadır. Bunu da AKP “mümkünse” yerel yönetim seçimlerinden önce gerçekleştirmek istemektedir. Bu yolla, taşrada kaynak bekleyen, iş bekleyen kadrolarına önemli bir araç sunmak istemektedir.

Dolayısıyla bu süreç iki nedenden önemlidir: Birincisi, büyük oranda yıpratılmış olsa bile emek için güvenceli bir iş olanağını temsil eden kamu istihdamı modeli tamamen ortadan kaldırılmaktadır. Yani esnek istihdam modelleri bütün sisteme hakim olmaktadır. Yedek işgücü ordusu daha çok büyüyecek, emeğin değeri daha da çok düşecektir. Bu nedenle de yasa tasarısı sadece kamu emekçilerini değil, emekten yana tavır alan herkesi ilgilendirmektedir. İkincisi ise, AKP’nin önünde açılmakta olan yeni olanaklar, sermaye içi bir mücadelenin de başlama tarihin ilan etmektedir. Önümüzdeki günlerde bir günde zengin olan yeni “girişimcilerle” tanışacağız. Bu süreç çok iyi izlenmeli ve doğru tavırlar sergilenmelidir.